

Дівчатка в одній шкірі

Пологи були важкими. Можливо, навіть найважчими за всі часи, та ще в селі, де породіллям ніколи не було легко. Живіт роздувся великий, та лише на третій день переймів здогадалися, що жінка носила двійню. Як відбулися пологи, як довго віддлунювали крики у світлиці, як жінки метушилися біля породіллі, буквально добуваючи з лона дітей, — усе це забулося. Про таке і розповідати неприємно, і згадувати моторошно. Матка порвалася, породілля стекла кров'ю і померла, а її ім'я стерлося зі скрижалей історії. Зате назавжди запам'яталося каліцтво близнят. Вони народилися зрослими до купи від стегон і донизу.

Ото й усе. Вони жили, дихали, весело верещали й були здоровими, мов огірочки.

Батьки походили з хутора Гекне, то й дівчат охрестили Гальфрід і Гюнгільд Гекне. Вони собі безтурботно зростали, багато сміялися, одним словом, росли всім на радість, а не на журу — і одна одній, і батькові, і братам з сестрами, та й усьому селу. Сестричок Гекне рано посадили до ткацького станка, вони цілими днями корпіли над роботою; чотири ручки вправно рухалися між нитками основи, проводячи човник, та так швидко, що годі було впильнувати, хто певної миті влітає нитку у візерунок. Образи були неймовірно гарні, часто загадкові. Виткані витвори вимінювали на срібло або домашню худобу. У ті часи ніхто й не думав якимось позначати своє авторство на виробі, тож пізніше багато хто платив високу ціну за гекнеське ткацтво, навіть не маючи певності, що воно оригінальне.

Найвідомішим мотивом було зображення Ночі розплати, так місцеві називали Судний день, уявляючи древні нордичні пророцтва про Рагнарок, кінець світу. Море полум'я мало б обернути ніч на день. Коли все згорить дотла і на землі знову запанує темрява, земля буде обдерта до голого каміння, а всі живі й мертві вервицею потягнуться на сході сонця на Суд Божий. Тканий образ передали до церкви, і він там провисів за життя не одного покоління вірян, аж доки зник однієї ночі при замкнених дверях храму.

Сестри нечасто бували поза межами свого хутора, хоч могли легше пересуватися, ніж собі уявляли сторонні. Вони рухалися таким собі танцювальним кроком, ніби несли між собою широке цебро з водою. Не могли тільки долати пагорби за селом. Гекне був стрімкою кручею, і зимова ожеледь загрожувала сестрам смертельною небезпекою. Однак хутір лежав на сонячному боці гори, сніг навесні там швидко танув, іноді вже навіть у березні, тож сестри з'являлися на людях з першим весняним сонцем.

Хутір Гекне з'явився у цих краях одним з найперших, а тому став найліпшим. Родині належали два сетери, високогірні полонини. Таке володіння вважалося ознакою заможності. На Великому гекнеському сетері випасалися в соковитій зеленій траві крутобоці корови. Від хутора рукою подати до багатого рибою озера в Нижній ущелині, де стояла шопа для човнів, складена з дев'ятидюймових колод. Та справжньою ознакою багатства в Гюдбрандсдалені вважалося срібло. То був своєрідний банківський рахунок, наглядний й ужитковий запас. Хутір негідний був називатися хутором, якщо його власники не мали срібного начиння на вісімнадцять людей, а торгівля ткацтвом принесла Гекне срібла на тридцять таких комплектів.

***

Коли близнята досягли підліткового віку, одна сестра захворіла. Думка про те, що одна з доньок може померти, а друга

тягатиме за собою її мертве тіло, була нестерпна для їхнього батька, тож він пішов у церкву молитися, щоб Бог послав смерть обом одночасно.

Його молитви почув священник і вочевидь Бог також. Смерть прийшла до дівчаток в один день. Передчуваючи свій кінець, вони наполягли, щоб їх залишили самих. Батько з рештою дітей чекав за дверима. До них долинали голоси сестричок, які обмірковували якусь важливу справу. Того дня вони закінчили ткати Ніч розплати, починали її разом, і Гюнгільд хотіла все довести до завершення, коли Гальфрід помре і вже не зможе їй допомогти. Батько не заважав донькам працювати, бо щось у них було *вище*, ніж він та інші, котрі існували надто приземлено, могли збагнути. Пізно ввечері з-за дверей почувся кашель, а потім долинув стук — упав додолу верстат.

Люди, що юрмилися за дверима, увійшли в кімнатку й побачили, що Гюнгільд помирає. Вона, здавалося, нікого не помічала, притулилася обличчям до сестри й промовила:
— *Ти снуєш широко, а я вузько, коли килимок витчеться, ми повернемося.*

Вона стиснула долоні Гальфрід у своїх долонях, притулилася так близько, щоб руки склалися, мовби до спільної молитви.

Згодом думки родичів у потрактуванні слів Гюнгільд розходилися, бо діалектом її фраза звучала доволі двозначно. Снувати означає і протягати пряжу в основу, і швидко рухатися. Коли їхній килим занесли в церкву, священник записав останні слова Гюнгільд з тильного боку рами, на якій закріпили тканиня. Однак писані слова не могли охопити глибину діалектного виразу, і фраза звучала якось пласко: *ти підеш далеко, я піду поруч, і коли дотчемо полотно, обидві повернемося назад.*

Дівчат поховали під церковною долівкою. З вдячності, що їм було дозволено померти разом, Ейрік Гекне відлив для церкви дзвони. Їх назвали Сестриними дзвонами, вони

дзвонили потужними, глибокими голосами. Дзвін лунав з дзвіниці дерев'яної ставкірки, заповнював долину, зринав до гірських вершин і відлунював від скель. Коли озеро Льоснес поблизу церкви сковувало кригою, дзвони чутно було в трьох сусідніх селах, вони впліталися в ледь чутний пере-дзвін з місцевими дзвонами, дехто навіть казав, що іноді вітер заносив теленькання аж до гірських полонин.

Перший дзвонар оглухнув після перших трьох відправ. У дзвіниці прилаштували в самому низу поміст, щоб новий дзвонар міг на ньому стояти. Він затикав вуха бджолиним воском і напинав шкіряний пасок на голову й вуха.

У звуку Сестриних дзвонів не було нічого понурого чи грізного. Кожний подзвін наче мав живий стрижень, наче ніс обіцянку життєдайної весни, довго розливаючись мелодійним трепетом. Дзвін глибоко проникав у душу, зворухлював думки й зворушував найзагартованіших чоловіків. Вправний дзвонар міг повернути до Бога навіть тих, хто сумнівався у вірі. Могутні переливи Сестриних дзвонів пояснювали тим, що вони були відлиті з *дзвінкого сплаву*. У ті часи під таким сплавом мали на увазі поєднання руди зі сріблом. Що більше срібла, то гарніший звук.

Складні форми та й уся бронза вже коштували Ейрікові Гекне цілого статку, значно більше, ніж заробили ткацтвом його доньки. Знетямлений горем, він підійшов до ливарного чана й кинув туди все срібне столове начиння, а потім ще спорожнив кишені й жбурнув у кип'ячий сплав дві пригорщі срібних далерів; вони, на диво, довго плавилися на поверхні, доки, зрештою, пірнули на дно — тільки забулькотіло.

***

Уперше про те, що Сестрині дзвони провіщають біду, заговорили, коли в долину прийшла велика повінь. Сніг розтанув зненацька й дуже швидко, небо заволокло чорними, по-літньому грозивими хмарами, людям докучав сильний

головний біль, а тієї ночі, коли річка змінила русло, село прокинулося від лункого бамкання дзвонів. Дощ полив як з відра. Мешканці двох садиб ледве встигли втекти перед тим, як їхні хати підхопило потоком води. Міцно збиті будівлі зі зрубу перевертало догори дригом, грубі колоди несло бурхливим потоком, наче скіпки. В озері Льоснес поволі й важко плавали великі білі лантухи — вівці. Згодом мешканці, стоячи під зливою, перелічили одні одних і родину дзвонаря — усі були на місці, отоді й виявилось, що дзвонаря не було в церкві. Священник перевіряв замки в церкві, однак двері були зачинені, ніхто їх не відмикав.

Ейрік на той час уже давно помер. Ніхто не відає, чи він хоч раз пожалкував, що розплавив родинне срібло, але так багато добра пішло на Сестрині дзвони, що хутір не раз опинявся на межі продажу за борги. Можна було б розділити хутір Гекне на Верхній і Нижній, та це не видавалося можливим, бо ділянки стали б надто маленькими та ще й одна розташовувалася на стрімкому схилі. У наступні роки два дрібні господарства, які здавали в оренду, і Великий сетер відійшли в державну казну, тож за банкрутство Ейріка Гекне розплачувалися наступні покоління. Вони зуміли зберегти в родині частку хутора. У спадкоємців підростали свої спадкоємці; кожний з них мав свою думку про засновника роду. Небагато з них вважали церковні дзвони найкращим вкладенням срібла, ліпше витратив би кошти на ниви й худобу. Хай там як, а ця історія нагадувала про те, що важку працю стерпіти легше, ніж горе. Кожної неділі до хутора долинав утішливий перегук дзвонів, які Ейрік справедливо називав Дочірніми. Ця назва вмерла разом з ним.

Ставкірка

Одвіку Сестрині дзвони лунали над селом. Вони дзвонили для живих, помираючих і покійників, дзвонили до шлюбу й до різдвяної меси, хрестин, першого причастя, а іноді попереджали про пожежу, повінь чи зсуви ґрунту. У селі нечасто осідали нові мешканці й нечасто його покидали, а ті, хто покинув, уже ніколи не поверталися. У дитинстві багато хто думав, що всі церковні дзвони звучать однаково — як Сестрині. Так люди, котрі все життя мають перед очима величний пейзаж, не завважують у ньому нічого надзвичайного.

Дзвони мирно висіли собі на дзвіниці до 1880 року, коли і вони, і все село завдяки чужій волі піддалися разючим змінам. Одному з дзвонів судилося опинитися під водою, потім його підняли, а єдиною людиною, яка мала владу над долею дзвонів, виявилася дівчина з роду Гекне. Її жертва була не меншою, ніж жертва сестриних батьків, однак свій вчинок вона утаювала від усіх, і тривалий час лише один чоловік пам'ятав про нього. Бо для того, щоб зберегти про неї пам'ять, треба збагнути, що її спонукало до такого вчинку, а для цього, своєю чергою, треба знати передісторію дерев'яної церкви, ставкірки, парафіянкою якої вона була, і самого села.

Хутір Гекне належав до церкви в селі Бутанген, у відгалуженні долини між Фовангом і Треттеном. Того часу до села належало сорок хуторів і тисяча мешканців разом з орендаторами. Пояснення походження назви довге й заплутане, місцеві не надто ним цікавилися, а чужаки забрідали сюди

лише зрідка. Озеро Льоснес відділяло село від єдиної дороги, яка вела далі вгору. Воно мало подовгасту вузьку форму й глибоке дно, скелясті береги навколо поросли лісом. Бутанген, Обжитий мис, так називалося село, бо це було єдине рівнинне місце над озером, де можна щось побудувати. Унизу, над водою, ніхто не жив, а що вже там стояла шопа для човнів з пристанями й звідти перевозили по кризі вантажі, то село зберегло назву за назвою мису. Сама церква стояла трохи вище на схилі, з одного боку, заради гарного краєвиду, а з іншого, мешканці вже знали з власного досвіду повені у Фовангу, якої біди може наробити з цвинтарем нестримний потік ріки.

Селянські родини міцно трималися за клаптики землі на схилах долини, які їхні предки оголосили своєю власністю. Деякі хутори стояли на таких стрімких, кам'янистих уступах, що за три покоління члени роду заледве встигали розчистити невеликі ділянки під городину. Зате кам'яні оголожі мурували такими високими, що в Бутангені вовки не вполювали за весь цей час жодної вівці.

Зміни відбувалися поволі. Село на двадцять років відставало від сусідніх поселень, а ті й собі відставали років на тридцять від міст Норвегії, яка відстала від решти Європи ще на п'ятдесят років. Однією з причин відставання була майже непрохідна місцевість. Зацікавленим подорожнім, якщо такі траплялися, треба було вийти на берег річки Лауген, уздовж якої шлях вів на північ, а діставшись до церкви у Фовангу, — якщо їм щастило її відшукати і якщо в них ще не зникло бажання побачити Бутанген, — мандрівники мусили піднятися схилом долини й рушити стежкою по дні ущелини до хутора Уксголь. Далі майже непомітна стежка вела по каменистому осипу. Більшість помилково звертали ліворуч від Уксголя й опинялися в необжитій, безлюдній долині Уксгольдал. Лише якщо повернути праворуч у правильному місці, побачиш перед очима краєвид Бутангена з церквою на схилі й навколишніми хуторами. Та насамперед